

УДК 342.72

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.33.23>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ

Талпа Петро Валентинович,
orcid.org/0009-0002-3669-2582
аспірант
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Метою статті є визначити роль та місце Служби судової охорони, як органу державної влади у системі правосуддя. Автором визначені основні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Служби судової охорони та проаналізовано їх зміст, серед яких: Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Положення про Службу судової охорони, Закон України «Про державну службу».

Проаналізовані ознаки Служби судової охорони, як суб'єкта публічної влади, деталізовані повноваження згідно діючого законодавства, визначені основоположні принципи діяльності Служби. Підкреслено, що до основних принципів можна віднести верховенство права, законність, толерантність, професіоналізм, політична нейтральність, ефективність, рівність кожного перед законом.

Автором було досліджено доктринальні визначення правового регулювання статусу Служби судової охорони та надано власне бачення щодо правового статусу апарату Служби судової охорони. Сформульовано, що правовий статус апарату Служби судової охорони це встановлений нормами права перелік прав, обов'язків і повноважень апарату Служби, який обумовлений покладеними завданнями з організаційного забезпечення роботи державних службовців Служби судової охорони.

Підкреслено, що Служба судової охорони є невід'ємною частиною належної роботи у сфері судової влади, яка забезпечує безпеку усіх учасників судового процесу дотримуючись конституційних принципів, керуючись законодавством, яке регламентує діяльність вищезазначеного органу.

Акцентовано увагу, незважаючи на складну ситуацію, яка існує в нашій країні з причин повномасштабного вторгнення з боку РФ на територію нашої країни, Служба продовжує ефективно існувати та виконувати покладені на неї завдання.

Ключові слова: правовий статус, правове регулювання, Служба судової охорони, структура, повноваження.

LEGAL REGULATION OF THE STATUS OF THE JUDICIAL PROTECTION SERVICE

Talpa Petro Valentinovich,
orcid.org/0009-0002-3669-2582
Graduate Student
(Odessa State University of Internal
Affairs, Odesa, Ukraine)

The purpose of the article is to determine the role and place of the Judicial Protection Service as a state authority in the justice system. The author identified the main normative legal acts that regulate the activities of the Judicial Protection Service and analyzed their

content, including: The Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges”, the Regulations on the Court Security Service, the Law of Ukraine “On Civil Service”.

The characteristics of the Judicial Protection Service as a subject of public authority are analyzed, the powers according to the current legislation are detailed, and the basic principles of the Service’s activity are defined. It is emphasized that the main principles include the rule of law, legality, tolerance, professionalism, political neutrality, efficiency, equality of everyone before the law.

The author investigated the doctrinal definitions of the legal regulation of the status of the Judicial Protection Service and provided his own vision regarding the legal status of the Judicial Protection Service apparatus. It is formulated that the legal status of the apparatus of the Judicial Protection Service is a list of rights, duties and powers of the apparatus of the Judicial Protection Service established by law, which is determined by the assigned tasks for organizational support of the work of civil servants of the Judicial Protection Service.

It is emphasized that the Judicial Security Service is an integral part of the proper work in the field of judicial power, which ensures the safety of all participants in the judicial process, adhering to constitutional principles, guided by the legislation that regulates the activities of the above-mentioned body.

It is emphasized that, despite the difficult situation that exists in our country due to the full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of our country, the Service continues to effectively exist and fulfill the tasks assigned to it.

Key words: legal status, legal regulation, Judicial Protection Service, structure, powers.

Постановка проблеми та її актуальність. Відповідно до статті 161 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Служба судової охорони є державним органом у системі правосуддя для забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах. Виконання функцій Служби судової охорони потребує належного організаційного, технічного та інформаційного забезпечення їх діяльності. В свою чергу, належне правове регулювання діяльності працівників апарату Служби судової охорони є запорукою забезпечення ефективної роботи правосуддя в цілому та впливає на подальший розвиток Служби судової охорони, а також виконання на високому професійному рівні завдань зокрема щодо здійснення безпекових заходів у судовому процесі та у судовій владі. Саме тому дослідження правового статусу Служби судової охорони є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема правового статусу Служби судової охорони частково висвітлена у працях українських правознавців. Так, З. Журавльова вивчала правові підстави створення Служби судової охорони, зміст та елементи правового статусу [1, с. 48–53]. Крім того вчена сформувала власні пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу Служби судової охорони. В.Д. Шаповал, О.В. Плєскун досліджували роль Служби судової охорони у забезпеченні охорони та підтримання громадського порядку в судах в умовах воєнного стану. За результатами дослідження було встановлено, що основою для відновлення розвитку нашої держави є збереження стійкості державних інституцій [2, с. 592–597]. В.О. Кібець стверджує, що належне виконання своїх повноважень Судовою охороною є запорукою надійного захисту судової незалежності [3, с. 215–217]. В.В. Чумак деталізував основоположні принципи на яких базується діяльність Служби судової охорони. Підкреслив, що принцип верховенства права є одним з основних принципів, оскільки права людини є пріоритетними з-поміж інших цінностей [4].

Метою даної статті є вивчення сутності, розробка теоретичного визначення поняття та елементів правового статусу Служби судової охорони. Формулювання пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства, яке регулює роботу Служби.

Виклад основного матеріалу. Доктринальні визначення правового регулювання статусу Служби судової охорони відображені у працях багатьох науковців. З. Журавльова зазначає, що адміністративно-правовий статус Служби судової охорони, слід розуміти встановлену нормами адміністративного права правова категорія, елементи якої визначають завдання, функції, мету створення та діяльність, повноваження в системі правовідносин забезпечення охорони та порядку в судах різної юрисдикції, саме це вирізняє її серед інших правоохоронних органів [1, с. 50]. Кіпчарський О.М. звертає увагу на те що діяльність Служби судової охорони забезпечується низкою нормативно-правовими актами, які відрізняються між собою за відповідними ознаками: за порядком прийняття, за суб'єктами прийняття, за юридичною силою [5, с. 227]. Шевчук О.М. наголошує, що адміністративно-правовий статус державного службовця Служби судової охорони характеризує його місце, яке він займає в системі органів публічного адміністрування. Науковець стверджує, що правовий статус державного службовця – це сукупність прав, обов'язків, обмежень, їх юридичних гарантій професійної діяльності в залежності від виду служби, яку проходять службовці, їх соціально-правовий захист і особливості юридичної відповідальності [6, с. 512].

На підставі наведених тверджень можна визначити правовий статус Служби, як встановлений правовими нормами перелік прав, обов'язків і повноважень апарату Служби судової охорони, який обумовлений покладеними завданнями з організаційного забезпечення роботи державних службовців Служби судової охорони.

Правовий статус служби Судової охорони визначається законодавчими і підзаконними актами України. Відповідно до ст. 161 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах покладається на Службу судової охорони. Структура і штатна чисельність центрального органу управління та територіальних підрозділів Служби судової охорони затверджує ДСА [7]. Отже, загальні засади правового статусу служби Судової охорони встановлені у названому законі України.

Основні повноваження Служби судової охорони, структура, правовий статус закріплені у Рішенні Вищої ради правосуддя від 04.04.2019 № 1051/0/15-19 «Про затвердження Положення про Службу судової охорони» (далі Положення). Серед функцій працівників Служби судової охорони, закріплених у Положенні, варто назвати забезпечення громадського порядку в суді, термінове припинення будь-яких проявів зневаги до суду, охорона судових приміщень та інших об'єктів системи правосуддя, забезпечення особистої безпеки суддів, членів їх сімей та учасників судового процесу, надає домедичну допомогу особам, які постраждали на об'єктах охорони та інші [8]. Окрім перелічених функцій, Служба судової охорони виконує й інші завдання із організаційної, інформаційно-аналітичної діяльності, електронного документообігу та забезпечення криптографічного захисту інформації. Отже, першим елементом правового статусу Служби судової охорони є специфічні повноваження, покладені на його працівників.

Так, наприклад згідно звіту за 2023 рік було виявлено 12,6 тис. од. вогнепальної, газової, пневматичної зброї, 89,9 тис. од. набоїв різних калібрів, ножі, зокрема складні та кухонні 57 тис. од., газові балончики 24,1 тис. од., електрошокери та фаєри 638 од., ножиці, викрутки, інші аналогічні загострені предмети, палиці, кастети 11,8 тис. од., гранати 3 од. Припинено 35 протиправних діянь, з них у залах 13, у приміщеннях судів 21, на території суду 1. Забезпечено охорону громадського порядку й безпеку

під час проведення судових засідань, що мали суспільний резонанс 489; забезпечено посилення служби під час проведення судових засідань 3,8 тис.; передано 28 правопорушників до підрозділів Національної поліції. Вживалися спеціальні заходи забезпечення безпеки щодо 42 осіб (заходи особистої охорони застосовувались стосовно 26 суддів, 2 членів їх сімей та 10 працівників апарату суду) [9].

В.В. Чумак визначає основоположні принципи діяльності Служби судової охорони. Серед пріоритетних принципів науковець називає принцип утвердження та забезпечення прав людини; принцип рівноправ'я кожного перед законом; принцип поваги до честі й гідності кожної людини й громадянина; принцип верховенства права, оскільки права людини є найвищою серед людських цінностей; принцип законності, принцип соціальної рівності й справедливості, принцип толерантності (терпимості) [4]. Наведені теоретичні розробки дозволяють встановити основні принципи діяльності працівників Служби.

Відповідно до ч. 3 ст. 162-1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» на державних службовців Служби судової охорони поширюється дія Закону України «Про державну службу». Посади державних службовців вищезазначеної служби відносяться до відповідних категорій посад державної служби в порядку, встановленому законодавством [7]. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про державну службу» принципами державної служби є верховенство права, законність, професіоналізм, патріотизм, добросовісність, ефективність, політична неупередженість, прозорість, стабільність та забезпечення рівного доступу до державної служби [10]. Таким чином, враховуючи правову доктрину та положення нормативно-правових актів, можна назвати наступні принципи діяльності Служби судової охорони: верховенство права, законність, толерантність, професіоналізм, політична нейтральність, ефективність, рівність кожного перед законом. Перелічені принципи роботи є другим елементом правового статусу Служби судової охорони.

Служба судової охорони є державним органом у системі правосуддя. Порядок проходження служби співробітниками Служби визначається у Положенні про Службу судової охорони, яке затверджується Вищою радою правосуддя за поданням Голови Служби, погодженим з Державною судовою адміністрацією України. Щоб стати співробітником Служби судової охорони необхідно відповідати вимогам для кандидатів на службу в поліцію передбачені Законом України «Про Національну поліцію». Голова Служби судової охорони здійснює призначення на посади та звільняє з посад, окрім випадків призначення на рівнозначні чи нижчі посади. Зарахування на посаду відбувається виключно за результатами конкурсного відбору, що проводиться Державною судовою адміністрацією.

Для ефективної організації роботи працівників апарат Служби судової охорони має певну структуру. Відповідно до ч. 4, ст. 160 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» служба складається з центрального органу управління та територіальних підрозділів (територіальні управління) [7]. Рішення про утворення територіальних підрозділів (територіальних управлінь) Служби приймається Головою Служби за погодженням з Державною судовою адміністрацією України. Структуру та штатну чисельність центрального органу управління та територіальних підрозділів (територіальних управлінь) Служби затверджує Голова Служби за погодженням з Державною судовою адміністрацією України. Отже, структура і штатна чисельність апаратів місцевих судів у різних областях України може відрізнятись.

Окремі дослідники, які вивчали роль та місце Служби в умовах воєнного стану, звертають увагу на особливості роботи Служби за сучасних умов. Складність полягає у тому, що з початку повномасштабної російської збройної агресії було зафіксовано

значне збільшення кількості порушень безпеки у судових установах. Відвідувачі намагаються пронести до суддів більше одиниць вогнепальної зброї. Крім того, Служба судової охорони повідомила про те, що з початку збройної агресії було взято під охорону ще 46 судів [2, с. 595], однак ще не взято під охорону 92 об'єкти, з них 89 судів [11]. Дійсно, необхідність Служби в реаліях сьогодення стає особливо важливою, так як вона відповідає за безпеку судів, суддів, учасників судового процесу та громадян у цілому, які відвідують судові установи. Однак, перед Службою стоять деякі виклики, які актуальні й досі.

Так, наприклад, головною проблемою з якою зіштовхуються співробітники Служби є недостатнє фінансування, недостатня кількість особового складу, дефіцит матеріально-технічного забезпечення (забезпечення форменим одягом, відсутність належної кількості пального, відсутність достатньої технічної бази), низьке забезпечення засобами індивідуального захисту для належного виконання повноважень спрямованих на забезпечення охорони приміщень судів. Особлива необхідність забезпечення такого індивідуального укомплектування постає в умовах воєнного стану, коли громадяни мають можливість мати при собі об'єкти дозвільної системи, оскільки наслідки від неконтрольованого володіння об'єктами дозвільної системи можуть мати трагічний характер, а також близькість розташування судів до державного кордону де проводять бойові зіткнення.

Однак, в умовах воєнного стану, враховуючи ситуацію з Херсонською областю, коли працівники Служби судової охорони не забезпечили недоторканість установ системи правосуддя, розташованого у таких приміщеннях майна, а також не було дотримання встановленого законодавством порядку носіння, зберігання та використання зброї та засобів спеціального захисту, що перебували на озброєнні. З урахуванням вищезазначеного, необхідно звернути увагу та посилити контроль за зберіганням та належним використанням вогнепальної зброї, що перебувають на озброєнні служби та необхідність використовувати їх на цільовим призначенням.

З урахуванням вищезазначеного, стверджуємо, що Служба перебуває у стадії становлення. Стратегія розвитку Служби судової охорони на 2024–2026 роки закріплює стратегічні пріоритети націлені на посилення спроможностей Служби (посилення безпекового середовища в судах, кібербезпека, ефективне управління, забезпечення розвитку кадрового потенціалу) з урахуванням принципів служіння українському народові, відкритості та прозорості [12]. Виконання стратегії дозволить не допустити діяння, що посягають на авторитет судової влади та створити загрозу учасникам судового процесу.

Висновки. Правовий статус Служби судової охорони – це встановлений нормами права перелік прав, обов'язків і повноважень її суб'єктів, які уповноважені здійснювати завдання з організаційного забезпечення роботи суду та підтримувати умови для ефективного, безпечного правосуддя. Правовий статус Служби характеризується наступними елементами:

- виконання функцій працівниками Служби судової охорони з організаційного, технічного та інформаційного забезпечення діяльності роботи суду;
- діяльність Служби здійснюється відповідно до конституційних принципів;
- виконання обов'язків працівниками Служби відповідно до положення чинного законодавства, встановленої структури та штатного розкладу затвердженої ДСА.

З метою вдосконалення правового регулювання статусу апарату судів пропонуємо внести зміни до чинного законодавства:

- закріпити та деталізувати у Положенні про проходження служби співробітниками Служби судової охорони відповідальність за невиконання покладених обов'язків (зокрема матеріальної та дисциплінарної);
- розробити у Положенні окремий розділ, який регулював би питання особливості проходження служби працівниками Служби в умовах воєнного стану;
- закріпити у ст. 161 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» обов'язкову вимогу до Голови Служби, як стаж роботи штатним працівником Служби не менше трьох років. Наведену норму слід передбачити також у Положенні.

Список використаних джерел:

1. З. Журавльова. Адміністративно-правовий статус служби судової охорони. *Вісник АПСВТ*, 2020, № 3-4. С. 48–53.
2. В.Д. Шаповал, О.В. Плєскун. Роль служби судової охорони у забезпеченні охорони та підтримання громадського порядку в судах в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6/2023. С. 592–597.
3. Кібець В.О. Судова охорона як одна з гарантій діяльності судів. *Порівняльно-аналітичне право*. № 1. 2019. С. 215–217.
4. В.В. Чумак. Конституційні принципи діяльності служби Судової охорони України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/290742/284381>
5. Кіпчарський О.М. Правове регулювання організації та діяльності Служби судової охорони. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2021. С. 227–229.
6. Шевчук О.М. Права державних службовців Служби судової охорони. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 10/2022. С. 511–514.
7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 1 червня 2024 року)
8. Про затвердження Положення про Службу судової охорони: Рішення Вищої ради правосуддя від 04.04.2019 № 1051/0/15-19. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text> (дата звернення: 1 червня 2024 року).
9. Служба судової охорони. Звіт за 2023 рік https://sso.court.gov.ua/sso/pokazniki-diyalnosti/inter_activity1/
10. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 1 червня 2024 року)
11. Вища рада правосуддя. Акт ВРП. Рішення № 756/0/15-23 від 27.07.2023 <https://hcj.gov.ua/doc/doc/40760>
12. Про затвердження Стратегії розвитку Служби судової охорони на 2024-2026 роки: Наказ Служби судової охорони від 05.04. 2024 р. № 112 https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/sso/0904/%D0%9